

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101789

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 13-12-2023

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Запорожченко Аркадій Віталійович

2. Arkadii V. Zaporozhchenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3973-715X

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: ОП 51278 Доктор філософії (PhD) (081 Право)

Дата захисту: 12-02-2024

Спеціальність за освітою: право

Місце роботи здобувача: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Раєвського, буд. 23-а, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3520

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Раєвського, буд. 23-а, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Раєвського, буд. 23-а, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 72.27.31

Тема дисертації:

1. Правові межі арбітражного розсуду
2. Legal limits of arbitral discretion

Реферат:

1. Наукова новизна одержаних результатів полягає головним чином у тому, що дисертація є першим цивілістичним дослідженням, яке присвячене арбітражному розсуду в Україні. Так, уперше визначено юридичну сутність правових меж розсуду (дискреції) як диспозитивних регуляторів правозастосування та саморегулювання поведінки суб'єктів правореалізації, а також виявлено головне призначення цих меж, що полягає у встановленні міри автономного і розумного волевиявлення (*lex voluntatis*) таких суб'єктів, виходячи з цього встановлено зміст антонімічного щодо розсуду поняття свавілля в праві як грубого порушення таких меж. У доктрині арбітражу розмежовано поняття «розсуд» та «дискреція» як родові і видові та побудовано білінгвістичну (англо-українську) терміносистему предметної сфери дослідження, до складу якої вперше віднесено легальні терміни, відмінні від «розсуду», але такі, що позначають юридичні конструкції реалізації дискреційних повноважень трьох типів: (а) вибору одного із законодавчо встановлених варіантів дій; (б)

узгодження на договірній основі розсуду сторін; (с) вільного розсуду на основі аналогії права. Запропоновано змістовно нову загальну дефініцію розсуду в праві як інтелектуально-вольової форми реалізації природного права на свободу думки і волі, яка здійснюється через морально-правову оцінку та раціональну кваліфікацію конкретної юридичної ситуації, що дозволяє істотно уточнити застосовувану норму права або створити нову норму на основі загальних принципів права, серед яких визначальними є справедливість, розумність, добросовісність. Уперше у вітчизняній правовій науці реалізовано англійський концепт *arbitral discretion* у значенні «арбітражний розсуд», який є загальним до понять «розсуд арбітрів» (*arbitrators' discretion*) і «розсуд сторін» (*parties' discretion*), та побудовано відповідні дефініції. Автором обґрунтовано необхідність розмежування суддівської та арбітражної дискреції в процесі правозастосування; встановлено їх розбіжності за колом суб'єктів, наділених дискреційними повноваженнями. Здійснено аналіз морально-правової природи судової та арбітражної дискреції з позицій герменевтики права, який дозволив установити, що розв'язання дилеми добра і зла в ситуаціях зловживання правом виступає аксіологічним обґрунтуванням необхідності дискреційної нормотворчості, яка реалізується в межах юридичної конструкції аналогії права та репрезентована в практиці прийняття арбітражного рішення *ex aequo et bono*, яка ще не отримала поширення, достатнього для більш поглибленого її наукового дослідження. Виявлено, що неюридичні (моральні, психологічні, релігійні, політичні тощо) межі розсуду за доктриною, чинним законодавством України та європейських країн романо-германської традиції права мають другорядне значення щодо юридичних (позитивно-правових) меж розсуду і можуть застосовуватися лише субсидіарно в ситуаціях заповнення прогалів у законодавстві та для долання зловживань буквою закону за допомогою аналогії права; водночас за англо-американською культурно-правовою традицією такі морально-правові межі є первинними та визначальними для кожного прецеденту і репрезентуються як приписи здорового глузду (*common sense*) учасників правовідносин у конкретній юридичній ситуації; встановлено, що саме останній підхід закріплений як провідний у міжнародних конвенціях приватноправового змісту. Доведено, що в порівнянні з усіма іншими юрисдикціями правове регулювання арбітражним законодавством розсуду арбітрів та сторін арбітражної процедури передбачає більш значний обсяг їхніх дискреційних повноважень, а самі межі арбітражного розсуду реалізуються на практиці переважно в договірній формі як узгодження позицій сторін; з огляду на те, що право України досить часто визначається як застосовуване матеріальне право, якщо місце арбітражу знаходиться на території нашої країни, обґрунтовано, що реальному розширенню дискреції в арбітражі має сприяти не збільшення питомої ваги спеціальних норм у Цивільному кодексі України, а, навпаки, – істотне зменшення казуальності матеріальних норм у процесі рекодифікації вітчизняного цивільного законодавства. Було удосконалено класифікацію підходів до розуміння розсуду; виокремлено як найбільш поширений в судовій та арбітражній практиці фіксовано-вибірковий підхід, що передбачає у суб'єкта правореалізації повноваження вибору в певному діапазоні можливих дій тієї моделі поведінки, яка є доцільною з його точки зору. Також зазначено що при такому розсуді не створюється новий нормативний зміст, а здійснюється вибір з декількох фіксованих варіантів, що зумовлює назву пропонованого підходу.

2. The scientific novelty of the obtained results primarily lies in the fact that the dissertation is the first civil law study dedicated to arbitration proceedings in Ukraine. For the first time, the legal essence of the legal limits of discretion is defined as the dispositive regulators of legal application and self-regulation of the behavior of subjects of legal realization. The main purpose of these limits is identified, which lies in establishing the measure of autonomous and reasonable expression of will (*lex voluntatis*) of such subjects. Based on this, the content of the antonymous concept to discretion, namely arbitrariness in law, as a gross violation of these limits, is established. In arbitration doctrine, "judgement" and "discretion" are differentiated as a genus and species. A bilingual (English-Ukrainian) terminology system of the research subject area is constructed, which, for the first time, includes legal terms distinct from "discretion" but denoting legal constructions for the implementation of discretionary powers of three types: (a) choosing one of the legislatively established options for action; (b) agreement on contractual discretion of the parties; (c) free discretion based on analogy of law. A substantively new and comprehensive general definition of discretion in law is proposed as an intellectual-volitional form of implementing the natural

right to freedom of thought and will. This implementation occurs through moral-legal evaluation and rational qualification of a specific legal situation, allowing for a significant clarification of the applied legal norm or the creation of a new norm based on general principles of law, among which justice, reasonableness, and good faith are pivotal. For the first time in domestic legal science, the English-language concept of arbitral discretion is implemented. This concept is overarching to the notions of "arbitrators' discretion" and "parties' discretion." Corresponding definitions are constructed. The author substantiates the necessity of distinguishing between judicial and arbitral discretion in the process of legal application, identifying their differences in terms of the scope of subjects endowed with discretionary powers. An analysis of the moral-legal nature of judicial and arbitral discretion is conducted from the standpoint of legal hermeneutics. This analysis allows establishing that resolving the dilemma of good and evil in situations of abuse of rights serves as an axiological justification for the necessity of discretionary norm-setting. This is realized within the framework of the legal construction of analogical reasoning and is represented in the practice of rendering arbitration decisions *ex aequo et bono*. This approach has not yet received widespread adoption sufficient for more in-depth scientific research. It is identified that non-legal (moral, psychological, religious, political, etc.) limits of discretion, according to doctrine and current legislation in Ukraine and European countries of the Roman-Germanic legal tradition, have secondary importance compared to legal (positive-legal) limits of discretion. Non-legal limits may only be applied subsidiarily in situations where gaps in legislation need filling or to overcome abuses of the letter of the law through analogy of law. Meanwhile, according to the Anglo-American cultural-legal tradition, these moral-legal limits are primary and definitive for each precedent, representing prescriptions of common sense for participants in legal relations in specific legal situations. It is established that this latter approach is enshrined as a leading one in international conventions of private law content. It has been demonstrated that, compared to all other jurisdictions, the legal regulation of arbitration by arbitral legislation provides a more significant scope of discretionary powers for arbitrators and parties involved in arbitration proceedings. The limits of arbitral discretion are primarily implemented in practice through contractual means, such as the alignment of the parties' positions. Considering that Ukrainian law is often defined as the applicable substantive law when the place of arbitration is within the country, it is argued that the real expansion of discretion in arbitration should be facilitated not by increasing the relative weight of special norms in the Civil Code of Ukraine but, conversely, by substantially reducing the casuistry of substantive norms during the re-codification of domestic civil legislation. The classification of approaches to understanding discretion has been refined, highlighting the most prevalent fixed-selective approach in judicial and arbitration practice. This approach grants the subject of legal realization the authority to choose from a certain range of possible actions, selecting the behavior model that is deemed appropriate from their perspective.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Гайдулін О. О., Запорожченко А. В. Компаративна інтерпретація понять законодавчого регулювання та правової дискреції: досвід Казахстану та перспективи для України. Часопис Київського університету права. 2018. № 3. С. 26-29.
- Запорожченко А. Дискреція та автономія волі в міжнародному арбітражі: розмежування базових понять. Підприємство господарство і право. 2020. № 12. С. 305-310. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663->

5313/2020.12.53

- Zaporozhchenko A. The prospective effect of a plea agreement on the judge's discretion and of an arbitration agreement on the arbitrator's discretion: comparative legal aspect. Entrepreneurship, Economy and Law. 2022. № 3. P. 116-121. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.3.18>
- Запорожченко А. В. Революційна правосвідомість від широти дискреції до свавілля та суцільної зарегульованості. Juris Europensis Scientia. 2023. Вип. 1. С. 3-7. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2023.1>

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0117U002141, 0118U003068, 0123U100002

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гайдюлін Олександр Олександрович

2. Oleksandr O. Haydulin

Кваліфікація: д. ю. н., к. філос. н., доцент, 12.00.01, 12.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Раєвського, буд. 23-а, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Притика Юрій Дмитрович

2. Yurii D. Prytyka

Кваліфікація: д.ю.н., професор, 12.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бондаренко-Зелінська Надія Леонтіївна

2. Nadiia L. Bondarenko-Zelinska

Кваліфікація: к.ю.н., доц., 12.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Код за ЄДРПОУ: 14163438

Місцезнаходження: вул. Героїв Майдану, буд. 8, Хмельницький, Хмельницький р-н., 29000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Обласна рада

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Деревянко Богдан Володимирович

2. Bogdan V. Derevyanko

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Раєвського, буд. 23-а, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гетманцев Максим Олександрович
2. Maksym O. Hetmantsev

Кваліфікація: к. ю. н., с.д., 12.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Раєвського, буд. 23-а, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Нагнибіда Володимир Іванович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Нагнибіда Володимир Іванович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Андрущенко Лілія Вікторівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна